

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Naprednim učiteljem.“ — „Zavezniki“ v Benetkah. — Naše stališče. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserati.

„Naprednim učiteljem.“

I.

Pribit fakt je, da je kranjsko ljudsko šolstvo v razvoju in napredku zaradi neugodnih razmer mnogo zaostalo za šolstvom sosednih in sploh ostalih avstrijskih kronovin. Slabše šolske razmere kakor na Kranjskem so edino še na Tirolskem in Predarlskem. Pa tudi tam se je začelo že svitati. Do skrajnosti ponižno in pohlevno tirolsko učiteljstvo se je začelo upirati svojim krutim klerikalnim gospodarjem ter je začelo kar najodločneje zahtevati večje izobrazbe in večjih plač. Število naprednih in svobodomiselnih učiteljev se množi od leta do leta. Le-ti nastopajo pri učiteljskih zborovanjih in uradnih učiteljskih skupščinah ter zastavljajo vso moč in vpliv za večjo naobrazbo in večje plače. Doslej do mozga klerikalno učiteljstvo je začelo izpregledovati ter pritrjevati svojim naprednim, svobodomiselnim prvoboriteljem. Da, prišlo je že tako daleč, da je učiteljstvo napovedalo štrajk, če se v kratkem ne izpremeni tirolske šolske razmere. Vlada je vsled tega v resnih skrbih, kako pomiriti po pravici razburjeno učiteljstvo. Vladna skrb je pa tembolj opravičena, ker ve, da

tirolski klerikalni deželni poslanci nečejo nič slišati o izboljšanju tirolskega šolstva in posebno še o izboljšanju učiteljskih gmotnih razmer. So pač povsod enaki ti ljubeznivi klerikalci. Zadnji čas so se pa tega perečega vprašanja poprijeli trentinski poslanci ter začeli pritiskati z vso silo na vlado, naj zastavi ves svoj vpliv, da se sanirajo tirolske šolske razmere. Klerikalni poslanci in njih oprode so zagnali grozen vik in krik, ker so — kakor tudi naši klerikalci — načelno proti vsakemu saniranju ljudskega šolstva na Tirolskem, saj vedo predobro, da bi bilo kmalu konec njihovega gospodstva v deželi, če se povzdigne ljudsko šolstvo. Napredno učiteljstvo ti „katoliki“ na nečuvnen način napadajo, ponižujejo, zasmejujejo ter denuncirajo, kjerkoli morejo. Nasprotno se pa laskajo in ližejo klerikalnim učiteljem na vse mogoče načine. Žal, da jih je-le preveč še, kateri se dajo izvabiti tem sladkim besedam, čeprav s takim nastopom na najnesramnejši način izdajajo svoje tovariše in stan ter pomagajo spletati bič, s katerim jih bodo bičali klerikalci.

Malo ali pa nič boljše so bile do zadnjega časa tudi šolske razmere na Kranjskem. Napredno učiteljstvo, združeno v „Zavezi“, si je prizadevalo na vse mogoče načine, da se povzdigne kranjsko ljudsko šolstvo ter je posebno glede izbolj-

„Zavezniki“ v Benetkah.

Spisal Fr. Luznar.

(Dalje.)

Veliki kanal, Canal grande, ali kakor ga imenuje ljudstvo: Canalazzo, ima obliko narobe obrnene črke S. Dolg je blizu 4 km in širok 40—70 m ter se vije skozi celo mesto t. j. od cerkve Santa Maria della Salute do kolodvora. Na tem kanalu je podnevu dokaj živahno. Ozke gondole z visokim železnim nosom in mali parniki (vaporetti) švigajo semtertja, opravljajoč posel fjakarjev in tramvajev. Sploh je v tem oziru v Benetkah prav prijetno, nikjer ne moti opazovalca fjakarsko kljuse, drdranje električne železnice ali zvočenje kolesarjev, le na otoku Lido je kratek tramvaj od pristanišča do kopališča. Zato pa je prepreženo celo mesto z malimi kanali — 160 — čez katere vodi 390 mostičev, ki so prav čudno narejeni. Na eni strani se gre po stopnicah gor, na drugi strani zopet dol. Biti morajo zato tako visoki, da morejo mali čolnčki pod njimi. Sploh se pa lahko pride tudi po suhem iz enega konca mesta do drugega. Seveda so

nekatero ulice tako ozke, da gresta komaj dva človeka vtric. V teh ozkih, temnih in zaduhlih ulicah udarjajo človeku v nos vonjave, da z brzimi koraki pospeši svojo pot. So pač Lahi — Benečani!

Ob Piazzetti smo se vsedli v gondole in te so šinile kakor ribice po „velikem kanalu“. Bila je krasna mesečna noč. Pevci zapoje „Barčica po morju plava...“ Voda pljuska pomalem ob straneh čolnčiča, zibaje ga rahlo semintja, zadaj stoji veslar z dolgim veslom na lahko veslaja in vendar se čolnčič hitro pregiblje naprej. Kot široka, srebrna reka blišči v luninem svitu „veliki kanal“, ob straneh pa nebrojne krasne renesančne in gotske palače iz svetlikajočega belega marmorja. Posamezne gondole švigajo mimo nas, iz daljave nas pozdravljajo mili akordi mandoline in melodični zvoki barkarole. Tuintam se posveti v kakem oknu zapaščepe palače lučica. Mene se polaste mehki čudni občutki. Razkošje nekdanjih Benetk mi vstaja pred očmi. Vsak trenutek pričakujem krasno okinčane ladije, iz katere odmevajo vznešeni akordi ognjevitih pesmi zaljubljenih Benečank in Benečanov. Zdaj mogočno priplava v zlatu in baržunu štrleč „Bucintore“, na katerem stoji dože z zlato in z biseri posuto kapo, ogr-

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Naprednim učiteljem.“ — „Zavezniki“ v Benetkah. — Naše stališče. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserati.

„Naprednim učiteljem.“

I.

Prireditelj je, da je kranjsko ljudsko šolstvo v razvoju in napredku zaradi neugodnih razmer mnogo zaostalo za šolstvom sosednih in sploh ostalih avstrijskih kronovin. Slabše šolske razmere kakor na Kranjskem so edino še na Tirolskem in Predarlskem. Pa tudi tam se je začelo že siliti. Do skrajnosti ponižno in pohlevno tirolsko učiteljstvo se je začelo upirati svojim krutim klerikalnim gospodarjem ter je začelo kar najodločneje zahtevati večje izobrazbe in večjih plač. Število naprednih in svobodomiselnih učiteljev se množi od leta do leta. Le-ti nastopajo pri učiteljskih zborovanjih in uradnih učiteljskih skupščinah ter zastavljajo vso moč in vpliv za večjo naobrazbo in večje plače. Doslej do mozga klerikalno učiteljstvo je začelo izpregledovati ter pritrjevati svojim naprednim, svobodomiselnim prvoboriteljem. Da, prišlo je že tako daleč, da je učiteljstvo napovedalo štrajk, če se v kratkem ne izpremeni tirolske šolske razmere. Vlada je vsled tega v resnih skrbih, kako pomiriti po pravici razburjeno učiteljstvo. Vladna skrb je pa tembolj opravičena, ker ve, da

tirolski klerikalni deželni poslanci nečejo nič slišati o izboljšanju tirolskega šolstva in posebno še o izboljšanju učiteljskih gmotnih razmer. So pač povsod enaki ti ljubeznivi klerikalci. Zadnji čas so se pa tega perečega vprašanja poprijeli trentinski poslanci ter začeli pritiskati z vso silo na vlado, naj zastavi ves svoj vpliv, da se sanirajo tirolske šolske razmere. Klerikalni poslanci in njih oprode so zagnali grozen vik in krik, ker so — kakor tudi naši klerikalci — načelno proti vsakemu saniranju ljudskega šolstva na Tirolskem, saj vedo predobro, da bi bilo kmalu konec njihovega gospodstva v deželi, če se povzdigne ljudsko šolstvo. Napredno učiteljstvo ti „katoliki“ na nečuvnen način napadajo, ponižujejo, zasmejujejo ter denuncirajo, kjerkoli morejo. Nasprotno se pa laskajo in ližejo klerikalnim učiteljem na vse mogoče načine. Žal, da jih je-le preveč še, kateri se dajo izvabiti tem sladkim besedam, čeprav s takim nastopom na najnesramnejši način izdajajo svoje tovariše in stan ter pomagajo spletati bič, s katerim jih bodo bičali klerikalci.

Malo ali pa nič boljše so bile do zadnjega časa tudi šolske razmere na Kranjskem. Napredno učiteljstvo, združeno v „Zavezi“, si je prizadevalo na vse mogoče načine, da se povzdigne kranjsko ljudsko šolstvo ter je posebno glede izboljš-

„Zavezniki“ v Benetkah.

Spisal Fr. Luznar.

(Dalje.)

Veliki kanal, Canal grande, ali kakor ga imenuje ljudstvo: Canalazzo, ima obliko narobe obrnene črke S. Dolg je blizu 4 km in širok 40—70 m ter se vije skozi celo mesto t. j. od cerkve Santa Maria della Salute do kolodvora. Na tem kanalu je podnevu dokaj živahno. Ozke gondole z visokim železnim nosom in mali parniki (vaporetti) švigajo semtertja, opravljajoč posel fjakarjev in tramvajev. Sploh je v tem oziru v Benetkah prav prijetno, nikjer ne moti opazovalca fjakarsko kljuse, drdranje električne železnice ali zvočenje kolesarjev, le na otoku Lido je kratek tramvaj od pristanišča do kopališča. Zato pa je prepreženo celo mesto z malimi kanali — 160 — čez katere vodi 390 mostičev, ki so prav čudno narejeni. Na eni strani se gre po stopnicah gor, na drugi strani zopet dol. Biti morajo zato tako visoki, da morejo mali čolnari pod njimi. Sploh se pa lahko pride tudi po suhem iz enega konca mesta do drugega. Seveda so

nekatero ulice tako ozke, da gresta komaj dva človeka vtric. V teh ozkih, temnih in zaduhlih ulicah udarjajo človeku v nos vonjave, da z brzimi koraki pospeši svojo pot. So pač Lahi — Benečani!

Ob Piazzetti smo se vsedli v gondole in te so šinile kakor ribice po „velikem kanalu“. Bila je krasna mesečna noč. Pevci zapoje „Barčica po morju plava...“ Voda pljuska pomalem ob straneh čolnari, zibaje ga rahlo semintja, zadaj stoji veslar z dolgim veslom na lahko veslaja in vendar se čolnari hitro pregiblje naprej. Kot široka, srebrna reka blišči v luninem svitu „veliki kanal“, ob straneh pa nebrojne krasne renesančne in gotske palače iz svetlikajočega belega marmorja. Posamezne gondole švigajo mimo nas, iz daljave nas pozdravljajo mili akordi mandoline in melodični zvoki barkarole. Tuintam se posveti v kakem oknu zapaščepe palače lučica. Mene se polaste mehki čudni občutki. Razkošje nekdanjih Benetk mi vstaja pred očmi. Vsak trenutek pričakujem krasno okinčane ladije, iz katere odmevajo vznešeni akordi ognjevitih pesmi zaljubljenih Benečank in Benečanov. Zdaj mogočno priplava v zlatu in baržunu štrleč „Bucintore“, na katerem stoji dože z zlato in z biseri posuto kapo, ogr-

šanja učiteljskega gmotnega stanja doseglo že lepe uspehe in jih bode še, če ne bodo klerikalni poslanci v dež. zboru obstruirali! Po tem potu bo delovalo vodstvo naprednega učiteljstva tudi v bodoče in se ne bo prav nič strašilo vseh groženj in obrekovanj, katera sipljejo klerikalci na prvoboritelje naprednega učiteljstva in na napredno učiteljstvo sploh.

Zadnji čas se je dela za izboljšanje kranjskega ljudskega šolstva z železno roko poprijela tudi vlada sama. Ta hvalevredni korak naše vlade je vse napredno učiteljstvo pozdravilo z največjim veseljem. Ne pa tako klerikalci in najnovejši „napredni učitelji.“ A ne pomaga nič! Težnja po napredku in izboljšanju kranjskega ljudskega šolstva se je že tako zajedla v meso in kri vsemu naprednemu učiteljstvu, da je ne bo več mogoče iztrebiti. Ta težnja po napredku drvi kakor električni tok z največjo silo dalje in kdor ji ne bo sledil z vso vnemo in gorečnostjo, bo zaostal ter se naposled izgubil v kaki samoti, liki zaostali ptič, ki ni hotel slediti tistim, ki so ga vodili v boljše kraje. Le pogledimo v našo učilnico, kako živahno in veselo življenje je nastalo zadnji čas v njih! Le pogledimo, kako pridno se vrste hospitacija za hospitacijo v posameznih okrajih in kako marljivo delujejo tudi v tem smislu posamezna učiteljska društva in uradne okrajne učiteljske konference! Le pogledimo, s kakim navdušenjem se je učiteljstvo lotilo izboljšanja metode ter jelo popravljati in sestavljati podrobne učne načrte za posamezne predmete in kako pridno se sestavljajo in spisujejo nove metodične knjige! Vse se giblje, vse dela. To gibanje in to delo se pa ne vrši vsled kakega pritiska, ampak iz golega veselja in prepričanja, ker le z izboljšanjem ljudskega šolstva bo mogoče zatreti med našim narodom vpliv klerikalcev ter privedi s pomočjo šole naš narod do boljšega blagostanja. Prepričanje je torej tisti motor, ki goni vse napredno svobodomiselnost učiteljstva k delu za izboljšanje ljudskega šolstva. Napreden učitelj vsled tega tudi ni in ne more biti nasprotnik tistemu hudemu „dnevniku,“ natančnemu nadzorstvu in raznim najnovejšim naredbam, saj je očitno, da bo le tem potom zasijala učiteljstvu in našemu narodu boljša in srečnejša bodočnost.

Kakor pa v vsakem drugem stanu, tako se tudi med nami ne manjka takozvanih „malkontentov,“ ki bi radi dobro

živeli, malo delali in uživali slavo in čast. Nekateremu človeku je že prirojeno, da vedno le rad zabavlja, tudi če ve, da nima prav ter da s takim zabavljanjem čestokrat mnogo škoduje sebi in stanu. Žal, da je res tako! K takim „malkontentom“ moramo prištevati tudi tiste „napredne učitelje,“ ki iščejo zadnji čas zavetišča pri klerikalni stranki, ki trdi, da je šola prokletstvo za ljudstvo! Gotovo je, da se klerikalci tem zapeljanim tovarišem (do zdaj so trije) na tihem smeja v pest, v obraz se jim pa seveda dobrikajo in laskajo, ker to služi njihovu namenu. Vemo pa dobro, da tega koraka omenjeni „napredni učitelji“ niso storili iz ljubezni do klerikalne stranke, ampak zgolj radi komoditete in, da so dali duška svoji strasti, maščevalnosti in zavisti! Korak teh „naprednih učiteljev“ obžalujemo tembolj, ker jih bodo klerikalci izkoriščali v svoje namene ter napisali še več člankov in dopisov s podpisom „naprednega učitelja,“ v istini bodo pa take članke in dopise sami kovali, „napreden učitelj“ jim bo le krinka pri lovu na zaslepljene tovariše.

Naše stališče.

Pri XIV. glavni skupščini „Zaveze“ dne 15. avgusta t. l. v Trstu govoril učitelj E. Gangl.

(Konec.)

Iz povedanega izbaja neovrgljiv dokaz, da sem trdil poprej popolnoma prav, ko sem dejal, da ni kmalu komu treba toliko ugleda, kakor ga je treba šoli in učiteljstvu, ako se hoče vzdržati v tako resnih časih boja in naporov.

Iz povedanega je dalje razvidno, da so resnične besede, ki jih je zapisal „Slovenski Narod“ letos dne 19. aprila, razpravljajoč o našem ljudskem šolstvu: „... Tudi pri nas so klerikalci zakleti sovražniki šolstva in učiteljstva. Učitelj, ki vestno izvršuje svoje dolžnosti in se zaveda svoje naloge, mora biti vsak brez izjeme pripravljen, da ga bodo klerikalci preganjali, kolikor jim bo mogoče, ker vidijo v vsakem vestnem in zavednem učitelju naravnega nasprotnika svojih prizadevanj. S preganjanjem učiteljstva in škovanjem zoper šolo hočejo klerikalci omejiti vpliv šolstva na ljudstvo, hočejo zavirati razširjanje omike.“

njen s hrmelinovim plaščem, držeč v roki dragocen zaročni prstan — nevesti morja. Žal, bila je le vizija.

Takoj v pričetku kanala leži na levi Dogana di Mare, glavni carinski urad z veliko kroglo na strehi in kipom vrteče se Fortune, nadalje S. Maria della Salute, prekrasna cerkev z ogromnima kupolama. V glavnem altarju je J. le Court-ova grupa „Marija odganja kugo“. To cerkev je namreč pustil staviti senat v spomin grozne kuge, ki je razsajala v Benetkah leta 1630. ter pomorila nad 46.000 ljudi. Stene in stropi so polni Tizianovih slik. Nadalje palača Corner della la grande, stavba Sansovina z eno najlepših fasad jonskih in korintjskih stebričkov, Accademia di Belle Arti, palača Rezzonico, palača Foscari, ki je služila Avstrijcem za kasarno, palača Mocenigo, v kateri je prebival l. 1592. Giordano Bruno, palača Grimani, neznatna palačica Enriko Dandolo, onega dože, ki je povzdignil Benetke na vrhunec slave in bogastva, a zase ni zahteval družega, kakor zavest, da je bil vreden sin svoje slavne domovine, palača Manin, last zadnjega beneškega dože. Takoj na to pride največji in najslavnejši most Benetk — Ponte di Rialto. Ta most je 48 m dolg in 22 m širok ter drže čezenj tri pota. Med temi poti so pro-

dajalnice, na vsaki strani jih je šest. Do leta 1854. je bil Rialto edini most čez „veliki kanal“, po katerem se je prišlo iz vzhodne polovice mesta v zahodno, pozneje pa so postavili še dva železna, ki sta brez vsakega okraska, pa tudi prodajalnic nimata. Nadalje je palača Fondaco dei Tedeschi, v XII. stoletju prenočišče nemških trgovcev, zdaj poštni urad. Koj na to je lopa za zelenjavo polna okusnega južnega sadja in ribji trg. Palača Ca d'oro, najličnejša gotška stavba, palača Fondaro dei Turchi, nekdanje prebivališče Turkov, danes mestni muzej, palača Vendramin-Calergi, kjer je umrl l. 1883 Rikard Wagner in končno krasna, iz kararskega marmorja v baročnem slogu zidana cerkev S. Maria degli Scalzi, preje last bosih karmelitov. Poleg tu naštetih je ob desni in levi še vse polno krasnih stavb nekdanjih benečanskih milijonarjev, kažoč tujcu fini okus njunih staviteljev, ki pa stoje danes ali prazne ali so nastanjene v njih prodajalnice, kavarne, restavracije itd.

Pod mostom Rialto obstanejo gondoljiri. Ko odpojo pevci par narodnih pesmi, napotimo se polagoma domov. Krasna mesečna noč, srebrno lesketajoča voda, obrobljena s čarobnimi stavbami, okrog katerih veje poezija davno minu-

šanja učiteljskega gmotnega stanja doseglo že lepe uspehe in jih bode še, če ne bodo klerikalni poslanci v dež. zboru obstruirali! Po tem potu bo delovalo vodstvo naprednega učiteljstva tudi v bodoče in se ne bo prav nič strašilo vseh groženj in obrekovanj, katera sipljejo klerikalci na prvoboritelje naprednega učiteljstva in na napredno učiteljstvo sploh.

Zadnji čas se je dela za izboljšanje kranjskega ljudskega šolstva z železno roko poprijela tudi vlada sama. Ta hvalevredni korak naše vlade je vse napredno učiteljstvo pozdravilo z največjim veseljem. Ne pa tako klerikalci in najnovejši „napredni učitelji.“ A ne pomaga nič! Težnja po napredku in izboljšanju kranjskega ljudskega šolstva se je že tako zajedla v meso in kri vsemu naprednemu učiteljstvu, da je ne bo več mogoče iztrebiti. Ta težnja po napredku drvi kakor električni tok z največjo silo dalje in kdor ji ne bo sledil z vso vnemo in gorečnostjo, bo zaostal ter se naposled izgubil v kaki samoti, liki zaostali ptič, ki ni hotel slediti tistim, ki so ga vodili v boljše kraje. Le pogledimo v našo učilnice, kako živahno in veselo življenje je nastalo zadnji čas v njih! Le pogledimo, kako pridno se vrste hospitacija za hospitacijo v posameznih okrajih in kako marljivo delujejo tudi v tem smislu posamezna učiteljska društva in uradne okrajne učiteljske konference! Le pogledimo, s kakim navdušenjem se je učiteljstvo lotilo izboljšanja metode ter jelo popravljati in sestavljati podrobne učne načrte za posamezne predmete in kako pridno se sestavljajo in spisujejo nove metodične knjige! Vse se giblje, vse dela. To gibanje in to delo se pa ne vrši vsled kakega pritiska, ampak iz golega veselja in prepričanja, ker le z izboljšanjem ljudskega šolstva bo mogoče zatreti med našim narodom vpliv klerikalcev ter privedi s pomočjo šole naš narod do boljšega blagostanja. Prepričanje je torej tisti motor, ki goni vse napredno svobodomiselnost učiteljstva k delu za izboljšanje ljudskega šolstva. Napreden učitelj vsled tega tudi ni in ne more biti nasprotnik tistemu hudemu „dnevniku,“ natančnemu nadzorstvu in raznim najnovejšim naredbam, saj je očitno, da bo le tem potom zasijala učiteljstvu in našemu narodu boljša in srečnejša bodočnost.

Kakor pa v vsakem drugem stanu, tako se tudi med nami ne manjka takozvanih „malkontentov,“ ki bi radi dobro

živeli, malo delali in uživali slavo in čast. Nekateremu človeku je že prirojeno, da vedno le rad zabavlja, tudi če ve, da nima prav ter da s takim zabavljanjem čestokrat mnogo škoduje sebi in stanu. Žal, da je res tako! K takim „malkontentom“ moramo prištevati tudi tiste „napredne učitelje,“ ki iščejo zadnji čas zavetišča pri klerikalni stranki, ki trdi, da je šola prokletstvo za ljudstvo! Gotovo je, da se klerikalci tem zapeljanim tovarišem (do zdaj so trije) na tihem smeja v pest, v obraz se jim pa seveda dobrikajo in laskajo, ker to služi njihovu namenu. Vemo pa dobro, da tega koraka omenjeni „napredni učitelji“ niso storili iz ljubezni do klerikalne stranke, ampak zgolj radi komoditete in, da so dali duška svoji strasti, maščevalnosti in zavisti! Korak teh „naprednih učiteljev“ obžalujemo tembolj, ker jih bodo klerikalci izkoriščali v svoje namene ter napisali še več člankov in dopisov s podpisom „naprednega učitelja,“ v istini bodo pa take članke in dopise sami kovali, „napreden učitelj“ jim bo le krinka pri lovu na zaslepljene tovariše.

Naše stališče.

Pri XIV. glavni skupščini „Zaveze“ dne 15. avgusta t. l. v Trstu govoril učitelj E. Gangl.

(Konec.)

Iz povedanega izbaja neovrgljiv dokaz, da sem trdil poprej popolnoma prav, ko sem dejal, da ni kmalu komu treba toliko ugleda, kakor ga je treba šoli in učiteljstvu, ako se hoče vzdržati v tako resnih časih boja in naporov.

Iz povedanega je dalje razvidno, da so resnične besede, ki jih je zapisal „Slovenski Narod“ letos dne 19. aprila, razpravljajoč o našem ljudskem šolstvu: „... Tudi pri nas so klerikalci zakleti sovražniki šolstva in učiteljstva. Učitelj, ki vestno izvršuje svoje dolžnosti in se zaveda svoje naloge, mora biti vsak brez izjeme pripravljen, da ga bodo klerikalci preganjali, kolikor jim bo mogoče, ker vidijo v vsakem vestnem in zavednem učitelju naravnega nasprotnika svojih prizadevanj. S preganjanjem učiteljstva in škovanjem zoper šolo hočejo klerikalci omejiti vpliv šolstva na ljudstvo, hočejo zavirati razširjanje omike.“

njen s hrmelinovim plaščem, držeč v roki dragocen zaročni prstan — nevesti morja. Žal, bila je le vizija.

Takoj v pričetku kanala leži na levi Dogana di Mare, glavni carinski urad z veliko kroglo na strehi in kipom vrteče se Fortune, nadalje S. Maria della Salute, prekrasna cerkev z ogromnima kupolama. V glavnem altarju je J. le Court-ova grupa „Marija odganja kugo“. To cerkev je namreč pustil staviti senat v spomin grozne kuge, ki je razsajala v Benetkah leta 1630. ter pomorila nad 46.000 ljudi. Stene in stropi so polni Tizianovih slik. Nadalje palača Corner della la grande, stavba Sansovina z eno najlepših fasad jonskih in korintjskih stebričkov, Accademia di Belle Arti, palača Rezzonico, palača Foscari, ki je služila Avstrijcem za kasarno, palača Mocenigo, v kateri je prebival l. 1592. Giordano Bruno, palača Grimani, neznatna palačica Enriko Dandolo, onega dože, ki je povzdignil Benetke na vrhunec slave in bogastva, a zase ni zahteval družega, kakor zavest, da je bil vreden sin svoje slavne domovine, palača Manin, last zadnjega beneškega dože. Takoj na to pride največji in najslavnejši most Benetk — Ponte di Rialto. Ta most je 48 m dolg in 22 m širok ter drže čezenj tri pota. Med temi poti so pro-

dajalnice, na vsaki strani jih je šest. Do leta 1854. je bil Rialto edini most čez „veliki kanal“, po katerem se je prišlo iz vzhodne polovice mesta v zahodno, pozneje pa so postavili še dva železna, ki sta brez vsakega okraska, pa tudi prodajalnic nimata. Nadalje je palača Fondaco dei Tedeschi, v XII. stoletju prenočišče nemških trgovcev, zdaj poštni urad. Koj na to je lopa za zelenjavo polna okusnega južnega sadja in ribji trg. Palača Ca d'oro, najličnejša gotška stavba, palača Fondaro dei Turchi, nekdanje prebivališče Turkov, danes mestni muzej, palača Vendramin-Calergi, kjer je umrl l. 1883 Rikard Wagner in končno krasna, iz kararskega marmorja v baročnem slogu zidana cerkev S. Maria degli Scalzi, preje last bosih karmelitov. Poleg tu naštetih je ob desni in levi še vse polno krasnih stavb nekdanjih benečanskih milijonarjev, kažoč tujcu fini okus njunih staviteljev, ki pa stoje danes ali prazne ali so nastanjene v njih prodajalnice, kavarne, restavracije itd.

Pod mostom Rialto obstanejo gondoljiri. Ko odpojo pevci par narodnih pesmi, napotimo se polagoma domov. Krasna mesečna noč, srebrno lesketajoča voda, obrobljena s čarobnimi stavbami, okrog katerih veje poezija davno minu-

Ker imamo danes še mnogo važnega posla, zato se moram kar najbolj omejiti. Ker sem doslej povedal, da ima napredno učiteljstvo glede čuvanja svojega ugleda izven šole čisto in mirno vest, se moram resnici in popolnosti na ljubo dotekniti tudi zahteve, ki govori o izdatnosti učiteljevega delovanja kot odgovitelja in učitelja.

Sami vemo najbolje, da nam je takrat delovanje v šoli najlažje, kadar stopimo v učilnico brez morečih skrbi — veseli, lahki, hrepeneči po vzgajanju in poučevanju. A sami vemo tudi najbolj, kako nam je težak posel, kadar pritiskajo na nas skrbi z železnimi rokami. In vprašal bi sedaj: Kaj je pri nas večkrat: skrb ali brez skrbi? Naj odgovorim za vse skupaj: Skrb! In sicer težka, taka, ki se je ne moreš iznebiti, če potegneš z roko po čelu, saj je to skrb za obstanek, pri mnogih skrb za rodbino! Naj računamo še toliko, naj ščipljemo tuintam — premnogokrat ne pokrijejo tisti dohodki, ki jih prejemamo kot učitelji, naših izdatkov. Če je človek samski, se morda prerije, ako se že kot mlad človek zapre v celico in se zadovolji z željami po boljših časih. Če imaš pa famijlo, potem se ne smeš zadovoljevati z golim vzdihovanjem, zakaj tvojim ljudem je treba kruha, a za kruh je treba denarja. In tega je premalo. Pa naj mislimo tako ali drugače, naj preudarjamo navse strani, naj molčimo ali govorimo — resnica ostane resnica: Plače učiteljstva so beraške in nedostojne. Čul sem že, ko nam je očital ta ali oni: Vedno in vedno tarnate, kakor da bi ne imeli na svetu drugega posla! — Ali naj lažemo? Ali se naj ščepirimo in si zidamo hiše za svoje denarje? Zato pa bodi komu prav ali ne, — bodi tistim, ki bi lahko pomagali, v sramoto ali v očitanje — resnica ostane resnica: Plače učiteljstva so beraške in nedostojne!

A ker sem razpravljal o tem predmetu že obširneje l. 1899. pri „Zavezinem“ zborovanju v Gorici, naj zadostuje, da postavim merodajnim faktorjem pred oči ono krasno eksistencijo, ki jo slikovito razgrinja po potrpežljivem papirju § 55. že parkrat omenjenega zakona.

Točka prva govori: „Najmanjše prejemke, izpod katerih ne sme nobena šolska občina iti na nižje, je odmeriti tako, da učitelji in podučitelji niso primorani truditi se s postranskimi opravili, ampak da lahko vso

lih stoletij, nenavadni vtiski tega dne, dih polnočne ure — ure dubov in tužnomile melodije narodne pesmi učinkuje s tako silo na posameznika, da se udaja s posebno slastjo svojim občutkom ter potaplja svojo dušo v davno minule čase.

Kje so ponosni nobili, ki so se šopirili v teh sijajnih palačah? Kje je bliščeči „Bucintore“, kje so galere republike sv. Marka, ki so mogočno rezale valove Adrijskega in Sredozemskega morja?!! Tiho drči gondola po „velikem kanalu“ in kar se danes drenja po Markovem trgu, Riva degli Schiavoni, Ponte di Rialto, nima drugega skupnega z nekdanjo republiko kakor to, da od nekdanje slave — beraško živi.

Bila je ura že precej čez polnoči, ko pridemo na Markov trg. Preje tako živahno življenje je docela utihnulo. Tudi mi se podamo k počitku. Duša, polna raznovrstnih vtiskov, se ni mogla tako hitro umiriti. Še enkrat sem preživel v duhu današnji dan. Polagoma so se jele predstave mešati, še sem slišal prijateljevo enakomerno dihanje, potem pa je tudi mene objel Morfej ter me pritisnil na svoje mehko naročje.

(Konec prih.)

svojo moč na svoj poklic obračajo, in da je učiteljem še tudi mogoče, svojo rodovino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja.“

Kolikor vem, niso v Avstriji danes še nikjer tako urejeni naši prejemki, da bi odgovarjali določbam ravnokar navedenega paragrafa, zlasti se bje brez prestanka temu zakonu neusmiljeno v lice na Kranjskem, Goriškem, Primorskem in v Istri. Ako se naše prošnje sploh rešujejo, se rešujejo z malenkostnimi vspehi, a vse peticije, kolikor jih je vložilo vse avstrijsko učiteljstvo skupno na državni zbor in visoko naučno ministrstvo, so ostale do današnjega dneva — žal! — nerešene. Veliko nelogičnost zapazimo lahko v tem, da ne stori država za izboljšanje gmotnega stanja ljudskega učiteljstva ničesar, dasi ima po členu 17. državnih osnovnih zakonov glede šolstva vse pravice najvišje voditve in najvišjega nadzorstva. In tako smo učitelji pol državni, pol deželni funkcionarji ter moramo na ta način služiti nekako dvema gospodoma. Eden je radodaren v ukazih in odredbah, ki napravlja naše službovanje čim težje, drugi je skop v plačevanju zvestih in vestnih delavcev, kar napravlja naše službovanje čim neznosnejše. In mi plavamo, da ne utonemo. In zaradi tega, ker nečjejo merodajni faktorji stopiti k skupnemu delu, da bi dali zakonu pravomočnost, da nam ne bi tako jasno sami govorili, da ni tudi zakonov treba vedno upoštevati z dostojno vdanostjo in neupornostjo, je učiteljstvu samemu — ker mu je končno vendarle treba jedi in obleke — nemogoče obračati vse svoje moči na svoj poklic, nego mora paziti — in to vedno in natančno! — da pride kje do kakega postranskega zaslužka, ki mu ugrabi vse tiste svobodne ure, katere bi sicer uporabil v to, da se mu odpočije izmučeno telo in razvedri duh. Tako smo, gospoda moja, kakor stroji, ki jih gonijo v tvornicah dan in noč! Če se stroj pokvari, ga popravijo tisti, ki jim je služil, a če se pokvarimo mi, moramo zdravnika drago plačati sami, če moremo, če ne — čakajmo, da pride zadnja ljubica po nas!

Kakor pa kažejo znamenja, nam bodo vzeli z raznimi odredbami polagoma še ta svobodni čas, ki ga imamo tuintam vzlic vsem postranskim opravilom. Priznavam javno in odkrito in vem, da priznavate z menoj vred vsi, ki ste tu prisotni, da je docela opravičena skrb višjih šolskih oblasti za povzdigo ljudskega šolstva, tista očetovska skrb, ki meri na to, da bi se naše šolstvo povzpelo na idealno višino ter bilo v resnici vsem onim, za katere je, v najvišjo blaginjo. Tako se nam je preosnovalo v zadnjih letih naše nadzornišvo, in če je vox populi tudi vox dei, bodo deželne učiteljske konferencije vzele v pretres tudi naše učne načrte. A eno moram vendarle pripomniti, to namreč, da napravlja na premmoge to beganje za popolnostjo vtisk, kakor da hočejo dograditi to velikansko poslopje od zgoraj dol, mesto da bi zidali od spodaj gor. Temelj ustvarja državni šolski zakon. Potem pa pridemo precej mi, ker smo mi tisti, ki presajamo njega dobrote med ljudstvo. Najprej bi bilo treba po mojih skromnih mislih nam zagotoviti pošteno, v zakonu utemeljeno eksistenco, potem bi smeli z nami tako razpolagati, kakor zahtevajo druge določbe zakonov in odredb. A dandanes ukazujejo, odrejaajo, disciplinirajo, nalagajo dolžnost na dolžnost, odgovornost na odgovornost — nas pa ne vpraša nihče: Ali boste vzogli vse to? Za nas se ne zmeni nihče, na nas se ne ozira nihče! Samo